

LO CRISTÓ SPANYA

SETMANARI CARLISTA ILUSTRAT

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

EN BARCELONA: trimestre. 1 pesseta
 FORA: ídem. 1'25

ULTRAMAR Y EXTRANJER

Trimestre. 2'50 pessetas

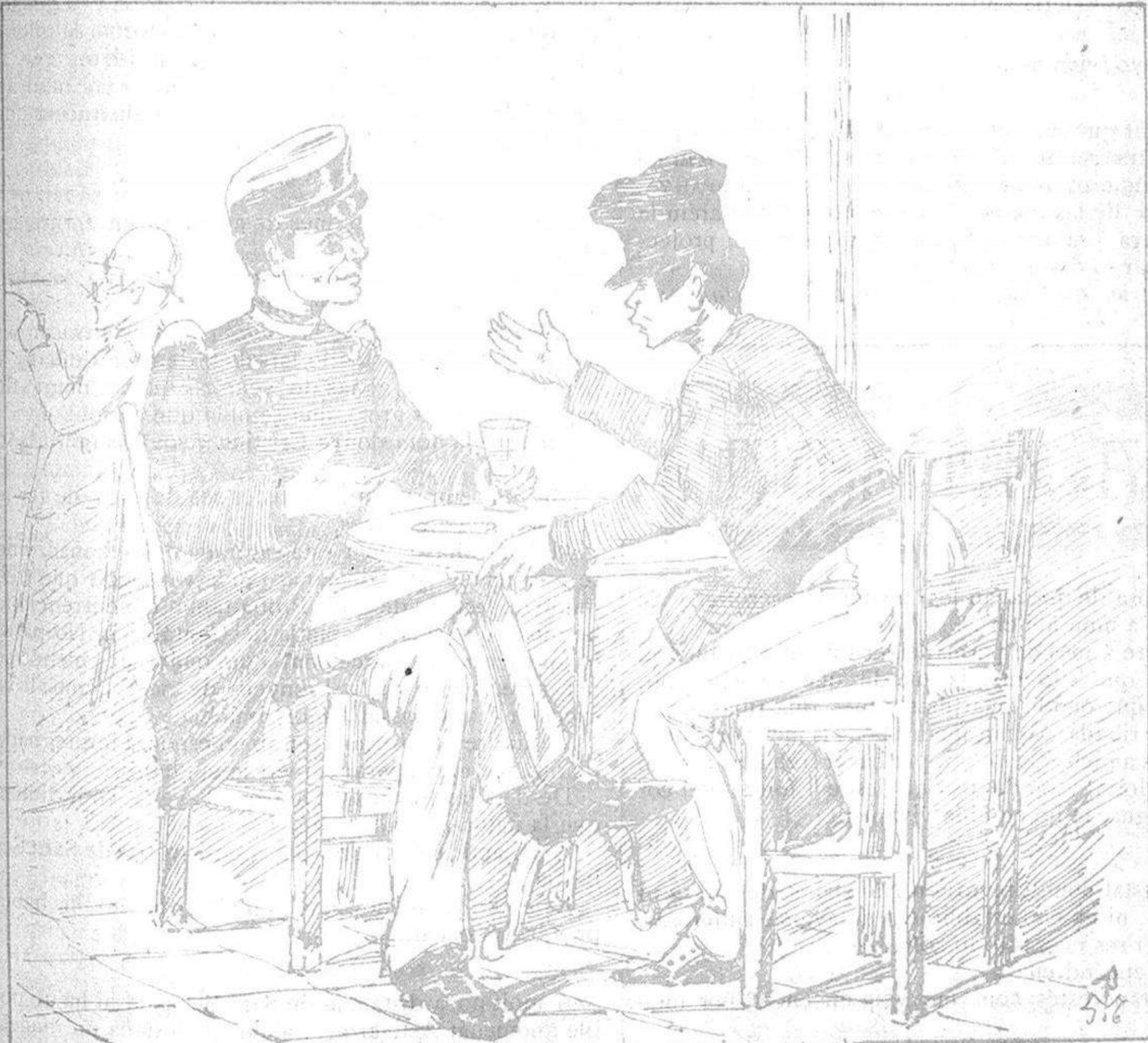
Número corrent: 5 céntims.

ADMINISTRACIÓ:

EN LA BIBLIOTECA TRADICIONALISTA
 RONDA DE LA UNIVERSITAT N.º 14
 APARTAT DE CORREUS 147
 Teléfono núm. 1150

Número atrassat: 10 céntims.

DIALECH

— Ya te digo yo que si á mis manos estuviera esto de los *morritos*, de la primera acometida les rompía el bautismo.

— ¿Pero *chicot* que no ló sabes que ellos no 'n gastan de *bañismo*?

DESDE VENECIA

Ab fetxa 28 del passat mes escriu 'l senyor Melgar lo següent á nostre Director

Venecia 28 de Agosto de 1890.

Sr. D. Francisco de P. Oller.

Mi muy querido amigo: Hoy he mandado á V. las últimas fotografías que el R.... se ha hecho en Viena, una con Doña Blanca y otra con Don Jaime. Son las primeras pruebas que hemos recibido y se las mandamos como primicias.

Mando copia adjunta de la descripción del cuarto y último lienzo de la Sala de Banderas que el Sig. Gasparini expedirá á V. un día de estos. Faltan unas pocas banderas, llegadas después de estar arreglada la Sala y que aun no se han colocado. Acaso más adelante haga dicho artista un pequeño trofeo con ellas, como suplemento, para así corresponder á la atención de los donantes.

Supongo habrá recibido también las fotografías de los padres políticos de Doña Blanca y la de sus cuñados el Archiduque Francisco Salvador, hermano segundo de nuestro Leopoldo Salvador y la Archiduchesa María Valeria, hija del Emperador de Austria.

Muy suyo buen amigo,

MELGAR.

Suposant que nostres amichs tindran interés en posehir l' últim retrato de Don Carlos, reproduhirém en un dels números immediats de LO CRIT D' ESPANYA, la primera de las fotografías citadas y guardarem la segunda pera 'l número de gran gala que tenim proyectat publicar lo día 4 de Novembre.

Las otras tres van destinadas á *El Estandarte Real*.

Ja es hora de que agafi los trastos de escriurer y de contentar á mon amich *Angel Romántich*.

Lo pobre á més de permanéixer tot aquest istiu á la vinagreta, que 's lo mateix que dir que ha suat molt, ha tingut que omplir quartillas y més quartillas, esperant ma arribada, ó quan menos la de'ls meus originals.

Gracias amich *Romántich*, per haver treballat tant ab honra y gloria, y no duptis que desde 'l fondo del cor y de l' aygua, te ho agrahía vivament.

.

No hi estat aquest temps en Nanclares de la oca ni del anech, ni en cap establiment de ayguas sulfurosas, porque per res necessito lo sofre.

Ni per encéndrem.

Ja veuran vostés com me vaig encenent per moments.

Basta recordarme que las dotze horas que durá la expedició de regrés foren ¡ay! altres tantas de dolorosos torments, pera que se encengui mon pit de indignació.

La casualitat me va colocar en mitj de dos senyoras grossas que irradiaban mes calor que la caldera de la máquina, y aixó fou causa de que tots los viatjers estessim en constant desassossego.

Perque 's lo que deya un senyó que en va tractá de dormir llegint *El Siglo Futuro*:

—Enhorabona que al hivern posin estufa en los vagons, pro que en ple istiu introduheixin aquests *caloriferos*, es cosa que á la companya li ocasionará terribles queixas.

—A anar aixís preferiria anar facturat—digué un altre que treya sovint lo cap á la finestra pera pendrer ayre.

En fi, va ésser tant lo que sufríam, que á falta de cotxes vuyts, un viatjer passá tot lo camí restant en lo *retrete*, ab més satisfacció, segons ell, que la que experimentabam nosaltres en nostre invernácul.

.

Comensan ja las frescas brisas á jugar per las regions del Nort, participant á tots los que han passat lo istiu en platjas y balnearis, que la hora de abandonar tantas delicias esta próxima.

Dintre pochos días lo fret fará tocar «pirandó» á la multitud inmensa que en Sant Sebastiá y en punts análechs, fa capbussons, prent sidra, y *chacolí*, y 's deleita contemplant com los *pelotaris* se saben tornar la pilota, encara que la major part no hi entengui idem.

Mientras la pilota conservadora segueixi en lo terrat, los *pelotaris* fusionistas no tenen més distracció que jugar á jeps ab en Cánovas.

.

Sant Sebastiá en lo mes de agost, es un formiguer de gent.

Quan lo rellotje del *Gran Casino* senyala las deu, es quan la platja está mes animada.

Allavors lo passetj de la *Concha* se veu invadit per los que portan á la má lo farsellet de roba de bany y per los que tenen ganas de veurer aquella munió de caps (algun molt gros), que sembla que surin.

En aquella hora donya Cristina y sos fills també son á la aygua.

Mes no sempre pot un satisfacer sos desitjos de fer la competencia als peixos.

Moltas voltas la mar está saturada de personas, y no te mes remey que demanar tanda y esperar que tremolin de fret los de dins. Proba tanta concurrencia la hermosa que es allí la platja del Cantábrich. No passa lo que en la de Barcelona, que quant un menos se pensa ve una onada y 'l tenyeix de negre, com li va succehir l' any passat á mon amich *Equis*.

Va tindre que fregar tant ab un esponja impregnada de oli, que mudá per complert la epidermis.

Desde allavoras te tant horror á l'aygua, com diuen que la naturalesa al *vacio*.

Aixó, amich *Equis*, no passa en la platja de Sant Sebastiá.

Es á dir, al menos quan en Cánovas no hi había pres banys encara.

.

A molt poca distancia de Sant Sebastiá hi há un poble anomenat Astigarraga, ahont se destaca un mages tuós palau. Es propietat de aquest ilustre vetera conegut per marqués de Valde-Espina.

En aquella mansió passa tots los istius lo valerós

general ab companya de son fill don Candi de Orbe. Los carlistas que van á Sant Sebastiá no s' oblidan de anar á Astigarraga á visitar al marqués. Per altre part, dit poble te fama per las bonas sidras que s' hi fabrican.

¿Veritat, Melitón González?

FLORDELÍS.

Aquesta setmana ha mort á Gracia nostre benvolgut company é ilustrat correligionari don Ildefons López de Hediger, un dels més distingits col·laboradors del *Correo Catalán*.

Lo senyor López era modelo de joves, catòlich é instruit y la familia y nostra causa se prometían fundadament molt d' ell.

Jove encare havia prestat importants serveys á la Causa carlista.

Doném nostre pésam á la distingida familia del difunt. R. I. P.

EN IGUALADA

Lo «Círcul Tradicionalista» de Igualada, celebrá lo día 24 del mes passat una entussiasta vetllada. Era lo día de Sant Bartomeu, patró de 'ls igualadins, y á pesar de que no hi hagué festa major, los carlistas volgueren ferne á casa seva. En efecte; qualsevol que en aquell día hagués passat per lo carrer en que está instalat lo «Círcul Tradicionalista» (qual nom no recordo), hauria tingut ocasió de veurer uns quants balcones adornats ab domassos que pregonaban á tota la ciutat la importancia que la vetllada revistiria. Y aixís fou. Comensá la marxa real á entusiasmá los ánimos, y los crits de ¡Viva el Rey! foren tan nutrits y forts que més d' un lliberal que per lo passetj feya meditacions sobre la actitud de Castelar, se escorregué per lo portal de Odena ab la ilusió formada de que tornaban á entrar los carlins. ¿No es veritat, senyor Puget, que hasta semblaba que lo Retrato de Don Carlos se extreixia de entusiasme?

Don Domingo Masachs, don Mariano Aguilera y don Joseph Monfort, tres que han demostrat saber ahont tenen la má dreita quant se tracta de defendrer lo carlisme ab armas, presidiren tan espléndida vetllada. Nostres amichs don Miquel Marcet y don Pere Moncunill, pronunciaren ab arrebatadora eloqüencia discursos capassos de abrumar al lliberal més soci del «Ateneo.» ¡Y que agradaren las poesías llegidas per los senyors Solsona y Bastardas! La del primer fou original, y es llástima que més sovint no 'ns deixi admirar sos qualitats de poeta. Y entre paréntesis, senyor Solsona, ¿quánt me enviará alló que 'm va prometre?

Festa tant memorable fou dignament coronada per lo magnífich discurs de gracias que pronunciá lo senyor Monfort. Fou tant lo goig que produhí á ne 'ls carlistas la magnificencia de la vetllada, que al alsar la sessió lo president senyor Masachs, exclamaban totas las bocas: ¡Ja se ha acabat!

No es estrany.

May se cansan los carlistas igualadins de vitorejar á son Deu, á sa Pátria y á son Rey.

GABRIEL DE AUSONA.

POESÍA

LLEGIDA PER LO CIUTADÁ ISIDRO CORAGRE A N' EN M. C. EN SA ARRIVADA Á LA SEU.

¡Salve, invicte guerrero!... Lo teu pit ara deu semblar com si á dints d' ell hi tinguessis cent molins paperers, ó mil safretxos, hont hi estessin picant del Manzaneres, l' exércit numerós de bugaderas, ó si á escape, afollats hi trepitxessin, las llegions qu' allá á Italia hi portá Atila: ¡Imperi derrocant dels divins Césars!

Com al cor deu parlarte aquesta vila, ¡Teatro de tos fets!... com de la fama l' eco encar deus sentir, que se 'n enduya fins als confins de la assombrada Europa los clamors estridents de cent victorias; lo terratremol de cent mil batallas que per tú era com jugá á baldufa, sentne fill dels *Gusmans* com vas di un día qu' havías ben dinat, segons informes.

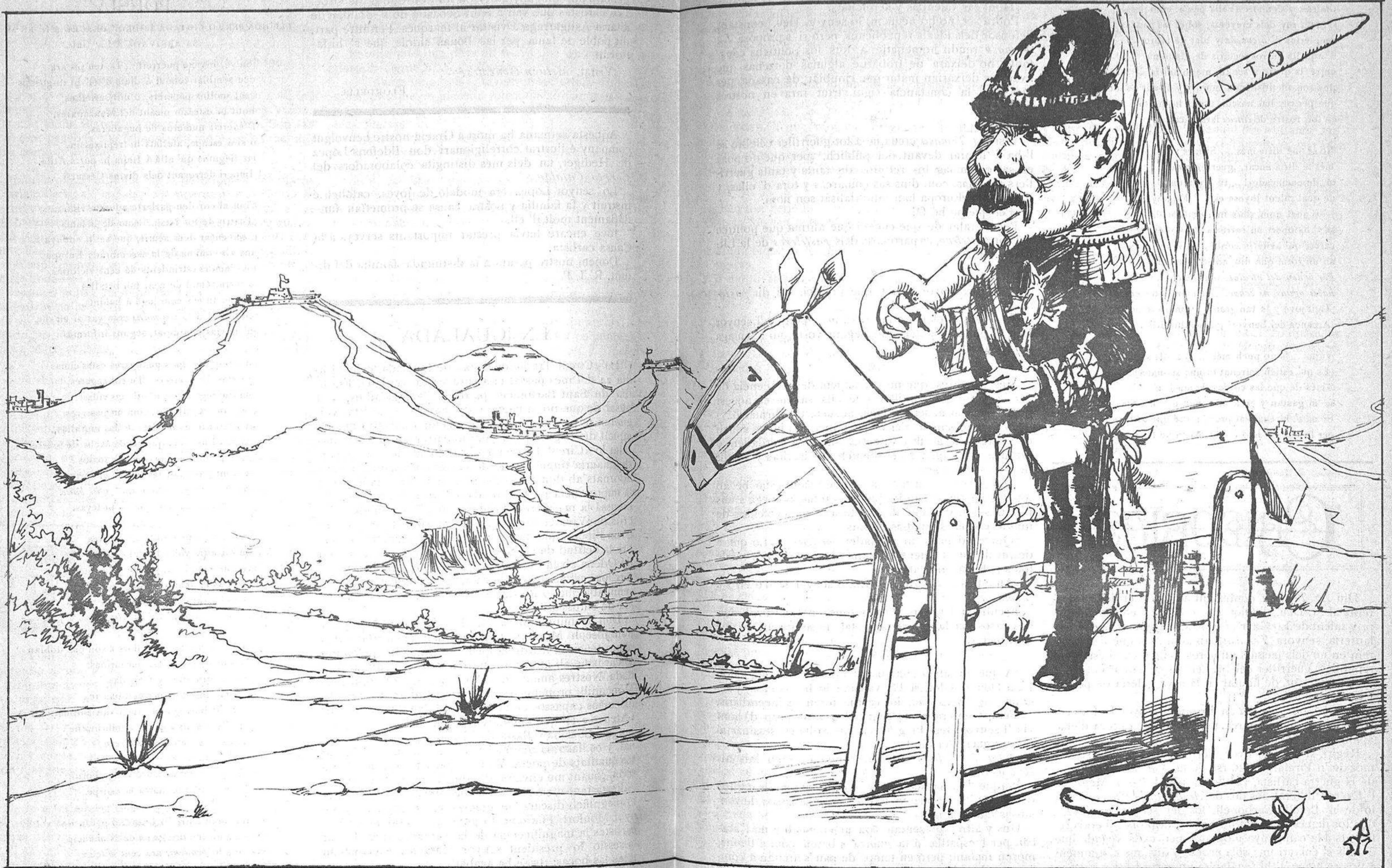
Tú, ab quatre gats guanyares estas cimas cubertas de guerrers. ¡Tu sol segares, com qui sega fajol, á mils las vidas! Y ab ton caball alat, com au passares per dessobre 'ls marlets de las murallas, y al ser dins, com qui vuyda sachs de préssecs, dels caps dels sitiats omplías fòssos per hont passavan tas hostes victoriosas que á tú jamay 't váren dir: ¡Que baile! del terror y respecte que 'ls hi feyas.

¡Quanta joya ne sent eixa comarca al mirar altra volta ta riallera cara que sembla trayentne lo mostatxo, la de *César*, quan dins del Capitoli de bigotis tirava al vensut galo als peus de la *cariátide d' Augusto*!

¿Mira.... veus? Fins las flors á son pas doblan sos botons y sas fullas purpurinas; y fins los ginestárs y farigolas esbufegan més fort per perfumarte, y hasta 'ls borregos de ruch van automátichs á fora 'ls caminals per no embrutarne las solas de sabata del *guerrero* que sols li falta pera sé un Aníbal, que 's perdi per sa mare y siga borni; lo demés tot ho té, hasta la estirpe.

¡Salut, brau entre 'ls braus!... per tú dos voltas es Sagunto inmortal; ans de Numancia era sols lo *pendent*; ara cent cólgers ha crescut, *merci bien*, á la osadía, y á ta fidelitat de *graus* á proba.

Entra, ja pots entrar, las llars t' esperan dels per tú deslliurats; si vols catifas,

—Ja no morirán més quefas
Ni xafarán més civils;
Ja podran corre 'ls carrils,
Ni mos farán ja mes befas.

Púm, pim, párn, quatre castanyas,
Quatre trompadas arreu,
Y tots ab pasmo veureu
Com fugen de las montanyas.

J. S.

com Muley el Hassán los nostres cossos
tindrás, y demunt d' ells passa, com passa
l' inclit rey dels creyents, sobre las panxas
omplertas d' *alcuzcúz* y blat de moro
d' aquells burros sectaris de Mahoma,
entre 'ls quals, á ser tú, me 'n aniria;
pus sols dientshi ton nom, rey d' ells ne fores,
que per rey has nascut, escrit ho portas
en ton rostre de *líneas* faraónicas.

No sé qué dirte més..... Si més sabía,
més te diria encar, ¡guerrer invictel
tú, ¡lo pacificador!... tú l' estadista
de qual talent joyosa está l' Espanya,
y de qual nom, pera immortalisarte,
ja s' ha obert un carrer á la Bordeta,
carrer qu' avuy ja conta ab quatre casas,
ab un rótul que diu, en la primera:

*Por órden del alcalde, se prohíbe
hacer aguas, ni echar....* etcetera, etcetera.
¡Tant jove y ja tan gran!.. . sembla impossible
¡Arcanos del Senyor! ¡passemhi ratlla!

Vaja..... ja no puch més..... los ulls se 'm negan
(Es qu' estich refredat fá una setmana),
á més de que las cordas de ma lira
se 'm gastan y en á mí ningú me 'n paga.
Si no t' hi ensalsat prou, no sé que dirte,
per lo que m' han donat, hasta he fet massa.

A.

CRIDORIAS

Diu *La Tomasa*, contestant á nostras cridorias referents al Sr. Deu, d' Olot, que no lliga l' entremaliadura y talent de LO CRIT D' ESPANYA (gracias per la galanteria, senyora *Tomasa*), ab la filípica que li dedicarem en un dels passats números, puig creu al esmentat republicá, guerriller célebre en la comarca olotina, y digne, per tant, de figurar en la seva galeria de personatjes notables.

Ja fá bé *La Tomasa* en dir que 'l senyor Deu es célebre en aquella comarca, perque lo que es fora d'ella, apenas si es conegut.

Regiri, si no, 'l senyor Ferrer y Codina, 'ls sis tomos de 'n Pirala, 'ls catorse de la *Narración Militar* de la guerra carlista, publicada per l' Estat Major de l' Exércit lliberal, los dos de *Anales de la Guerra civil*, lo de 'n Botella Carbonell, los del senyor Jiménez y tots los demás donats á llum per escriptors lliberals referents á la campanya última, y per cada vegada que en ells s' enlayri una sola proesa y fins que s' anomeni á nostre home, l' hi regalarem un gorro frigi.

Nos hem prés la paciència de buscarho, y, la vritat, sols trobém en la *Historia Contemporánea* lo del célebre canó que, conquistat per nosaltres, serví pera batre las murallas de l' *invicta* vila de Puigcerdá.

¿Hont es, donchs, la celebritat de 'n Deu?

¿Hont sas valentias y heroicitats?

Podrá ser, no ho neguém, lo senyor Deu, constant defensor dels ideals republicans, però si 's proposa *La Tomasa* rendir homenatge á tots los polítichs constants, no deixarà de trobarne algunas dotzenas que avans se deixarian matar que cambiar de casaca, per més que la constancia sigui virtut rara en nostres temps.

*.

Y si *La Tomasa* creu que á tot guerriller célebre se l' ha d' honrar devant del públich, ¿per qué no posa en sas columnas los retratos de tants y tants guerrillers carlistas, com dins sas comarcas y fora d' ellas, y hasta per l' Europa han immortalisat son nom?

¿Per qué no ho fá?

Per la rahó de que encara que afirma que polítich vol dir *pastelero*, es partidaria dels *pasteleros* de la Llibertat.

*.

¿Es á dir, senyor Ferrer, que polítich vol dir *pastelero*?

Ergo vosté elogia á un *pastelero*, perque 'l senyor Deu es polítich, y dels que, segons vosté, no s' amaga de confessarho.

*.

Mes nosaltres, que no participém de la creencia de *La Tomasa*, y que millor que ella sabém en aquest punt respectar al senyor Deu, neguém tal afirmació.

Pastelero, senyor Ferrer y Codina, no ho es aquell que defensant ab fe y valentia una idea verdadera ó errónea, 's resigna á ser blanch de las iras y atachs dels seus adversaris.

Será *pastelero*, en tot cas, lo que volent estar be ab tots los polítichs y ab las políticas totas, no pega á uns ni altres, á fi y efecte de no buscar malevolencias de ningú, y sí las simpatias de tots.

¿Quí es, donchs, lo verdader *pastelero*? ¿Lo qui á despit de tot es defensor d' una idea, ó lo que 's riu de totas pels fins indicats?

¿Ahont es la *pastelería*? ¿En lo senyor Deu ó en *La Tomasa*?

Esculleixi 'l senyor Ferrer, que en qualsevol dels dos casos queda ferit de gravetat lo setmanari de que es director.

*.

¿A qué no saben una cosa? Fá pochos días que á don Joan Deu, d' Olot, se l' hi va calar foch á la casa, y segons *La Publicidad*, los carlins foren los incendiariis.

Temps enrera 's van sentir dos tiros prop d' hont viu 'l senyor Deu. Puig los carlins volían assassinar al célebre guerriller olotí.

O *La Publicidad* es molt cándida ó creu tals als seus lectors.

Perque l' hi ha de constar molt bé que ni 'ls carlins d' Olot ni 'ls del resto d' Espanya son capassos de venjansas tan infames.

Uns y altres presentan cara al enemich y no l' atacan per l' espatlla; á la guerra 's baten com á lleons, moren matant; però en temps de pau 's limitan á combatre ab noblesa al enemich, sens rebaixarse may fins lo punt d' ésser assassins é incendiariis.

*.

Lo plat del día se guisá 'l diumenje á Bilbao, ab mo-

tiu de la botadura del crucer «Infanta María Teresa».

A celebrar aquesta festa de la industria nacional hi assistí la Cort, en Cánovas, segona institució, y una concurrència inmensa.

Tot fou entussiasme, perque se celebrá la festa del treball.

Peró dit entussiasme lo motivá la botadura del crucer.

Y res més.

Que consti. Y que ningú se crega que 'ls aplausos anaban dirigits á 'n Cánovas, per exemple.

Perque se equivocaría llastimosament.

No's deuen confondre aplausos y xiulets.

.*

Diuen los periódichs que la recepció dispensada á la Cort no fou tan notable com la á n'en Sagasta.

Se compren. Y no perque ho mereixi més lo del tupé, sino perque la Regent portaba la companyia de en Cánovas.

Y ja diu lo refrá: més val anar sol que mal acompanyat.

.*

Lo que no 's comprén que 'l poble de Bilbao com-bregue ab rodas de molí del calibre següent:

Parlá en Sagasta y digué:

«Que todos los pueblos deben regirse por unas mismas leyes políticas, pero deben administrarse según su historia, sus tradiciones y sus necesidades.»

Després de la llarga temporada que ha governat en Sagasta, quals fets están á la memoria de tothom, afirmar y predicar lo que hem transcrit, confessém que 's necessita més tupé encare del que gasta lo jefe de la fusió.

Si 'ls pobles se deuen governar segons la seva historia y tradicions, ¿per qué quan era govern en Sagasta no practicaba tan laudables teorías?

¿Quí va arrencar dels vascos los seus furs, sino 'ls fusionistas?

¿Quí va donar un códich civil, que degué ser esmenat, ferint de mort á la historia y tradicions de Catalunya, sino en Sagasta?

¿Quí ha esfonsat la industria y comers, sino los tractats de comers, obra d' en Sagasta?

Y tenir que presenciar com un poble que vol ser lliure tributa grans ovacions al seu tirá.

¿Jo no sé per qué certs individuos del poble deuen tenir vot!

.*

Segons rumors, en M.... C.... té un amich al frente d' una batería acuartelada en Valencia.

Fins aquí res de particular, tothom es lliure de tenir las relacions que més li agradin y de fer las *corazonadas* que vulgui.

Peró es el cas qu' en M... C... vol tenir al seu costat al amich y pera aixó fará trasladar á Barcelona, diuen, la citada batería.

A Valencia hi há cólera; però que hi fá, primer son las amistats del *héroe* de Sagunto que la salud pública.

.*

Y are que he parlat del senyor M.... C...., sembla que 's paseija per los districtes de Catalunya.

Ultimament entrá en la Seo d'Urgell.

Aquesta vegada no li tocá ni rebrer tant, ni tenir un gasto com en la guerra passada.

Tot lo contrari; s' allotjá cómodament en lo palau del senyor Bisbe.

Es dir, aná de gorra.

.*

¡Pobre ministre de Marinal!

Lo mar es l' encarregat de remunerarli lo ressellament seu.

S' embarcá en lo *Destructor* en direcció á Bilbao ab l' objecte d' assistir á la botadura del «Infanta María Teresa» y una avería que sofrí 'l barco lo privá de arribarhi á l' hora del acte, essent precis anarhi á *remolch*.

¡Miris que anar remolcat tot un ministre de Marina es molt graciós!

La desgracia consistí no precisament en la por de naufragar del averiat Beranger, sino que en una botadura tan solemne no hi hagués lo ministre del ram.

Sempre sol passar aixís en las grans solemnitats: hi falta *algo*.

Y encare, menos mal, aquest *algo* ha estat lo senyor Beranger.

.*

Las urnas de cristall que ha comprat l' Ajuntament de Madrid pera las próximas elecciones costarán 6.000 pesetas.

Menos mal si per ellas se poguessen véurer en lo seu temps oportú las trampas que 's farán.

Peró ni aixó lograrém.

Perque lo cristall se glassa y treu la transparencia.

Com los vots que 's depositan en las urnas.

.*

Los conservadors barcelonins ja 's comensan á mossegat.

¡Está clar, no hi há vianda per tothom!

Essent la gana tan gran.

NOVAS

A conseqüencia del molt excés de treball que en la present setmana ha tingut lo senyor Ross, y á fi de no retrassar la sortida d' aquest número, 'ns veyém obligats á aplanar pera 'l próxim la publicació del retrato de nostre benvolgut amich senyor Artal.

.*

La Junta Directiva del *Círcul Tradicionalista* de Olot s' ha dignat invitar á nostre Director á la vetllada literari-musical que 's celebrarà en sos salons lo próxim día 8, ab motiu d' ésser la Festa major de dita vila.

Si circunstancias imprevistas no ho impideixen, nos honrarém corresponent á la fina atenció dels carlistas olotins.

Acompanyará á nostre Director lo conegut dibuixant don Pacia Ross, pera pendrer notas y publicar en lo próxim número de LO CRIT una lámina representant la vetllada y demés actes importants que 's celebrin.

ANUNCIS

Fàbrica de cotillas de varias classes

— de —

FILLAS DE DUAT

ENVIO A PROVINCIAS

Archs, 4, tenda y Sagristans, 5, 3.º. 1.^a

BARCELONA

El Ejemplo de un gran Rey

per

D. Ramiro Fernández Valbuena

1 PEsSETA

EN AQUESTA ADMINISTRACIÓ

RECAREDO

y

LA UNIDAD CATOLICA

Estudi històric-critich

PER

D. M. HERNÁNDEZ VILLAESCUSA

4 pessetas en rústica y 5 enquadernat.

En aquesta Administració

GENEROS DE PUNT

-- de --

GONZALO COMELLA

3, Carrer de la Boquería, 3.

BARCELONA

TANCAT LOS DIAS DE FESTA

ENQUADERNACIONS

en un día luxosas y senzillas en lo taller de

PENELLA Y BOSCH

Molas, 29, prop la de Fontanella.

BARCELONA

LLANA y MANXIULAS

Llibre de molta gresca y que posa de bon humor al més mal-humorat.

PREU: 1 PEsSETA

En aquesta Administració

ESTAMPERIA

de NTRA SRA. DE LA MERCÉ

de MARIANO DE LA C. CODINA

Taller d'imatges de fusta, de totes classes.

FÀBRICA DE MARCHS

Oleografias, Cromos, Grabats, Felicitacions, Sorpresas, etc.

ENVIO A LAS AMÉRICAS

Tancat los días de festa.—ARCHS, 7; BOTIGA

EL ESTANDARTE REAL

ILUSTRACIÓ MILITAR CARLISTA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

Península, 1 any.

750 pessetas.

6 mesos.

Extranger y Ultramar, 1 any.

4

12

ADMINISTRACIÓ:

Ronda de l' Universitat, núm. 14. — BARCELONA